

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-09

Telefon dyżurny: 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436

BD/150/30/89

MŁODZIEŻ '89
Zapis wyników badań

Czerwiec 1989 r.

W dniach 24.04-04.05.1989 roku CBOS przeprowadziło coroczne, szóste już badanie ankietowe wśród uczniów ostatnich klas szkół średnich i zawodowych.

W opracowaniu porównano wyniki tegorocznego sondażu z danymi uzyskanymi w poprzednich latach¹.

Wyniki pogrupowano w następujące bloki zagadnień:

1. Młodzież o sobie i swojej przyszłości:

- najczęstsze tematy rozmów i dyskusji (tab.1),
- najbliższe plany życiowe (tab.2),
- wyobrażenia co do własnego życia za 10-15 lat (tab. 3),
- pragnienia życiowe (tab.4-6),
- oceny szans realizacji celów i dążeń życiowych młodzieży oraz perspektyw w tym zakresie (tab.7,8),
- ocena czynników decydujących o osiągnięciu zamierzonych celów życiowych (tab.9),
- poczucie wpływu na bieg wydarzeń w skali kraju i najbliższym otoczeniu (tab.10),
- deklaracje uczestnictwa w życiu społecznym oraz w wyborach do Sejmu i Senatu (tab.11-12),
- opinie o wyborach (tab.13).

2. Poglądy polityczne młodzieży:

- oceny aktualnej sytuacji politycznej i gospodarczej kraju oraz ich perspektyw (tab.14,15),
- oceny podstawowych instytucji życia politycznego kraju (tab.16),
- opinie o systemie politycznym kraju (tab.17),
- opinie o socjalizmie i ocena dorobku ustroju socjalistycznego (tab.18-22),
- opinie na temat przynależności Polski do Układu Warszawskiego (tab.23),
- zainteresowanie polityką, uznawane przez młodzież źródła informacji (tab.24-26).

3. Opinie o emigracji Polaków (tab.27,28).

4. Zagrożenia cywilizacyjne (tab.29).

5. Religijność (tab.30-32).

¹ Podstawowe informacje na temat tych badań podano w aneksie.

1. Młodzież o sobie i swojej przyszłości

Najczęstsze tematy rozmów i dyskusji

Tabela 1

w procentach

O jakich problemach, sprawach rozmawia się i dyskutuje najczęściej w środowisku Twoich kolegów i koleżanek? ^{a)}	Respondenci według terminów badań		
	1986	1988	1989
Przyszłość, wybór drogi życiowej, wybór zawodu, znalezienie pracy, założenie rodziny, problemy samodzielnego życia w tym:	28,9 (3)	36,2 (2)	41,3 (1)
- własna przyszłość, wybór drogi życiowej	12,9	18,3	22,3
- praca, znalezienie pracy, zatrudnienie	5,7	6,5	9,1
- pieniądze, dorobienie się, recepta na zdobycie pieniędzy	6,3	6,1	4,8
- trudny start młodzieży w dorosłe życie, brak perspektyw	2,1	4,3	4,8
Problemy polityczne, gospodarcze, społeczne w tym:	25,8 (4)	38,0 (1)	34,2 (2)
- sytuacja gospodarcza kraju, problemy gospodarcze, zadłużenie, reforma gospodarcza	3,3	12,2	8,1
- sytuacja polityczna w kraju, problemy polityczne (swobody i wolności obywatelskie, relacje władza-społeczeństwo)	5,1	7,4	7,4
- wydarzenia w kraju - ogólnie	4,2	2,9	6,9
- polityka, sprawy polityczne - ogólnie	6,0	7,0	5,2
- poziom życia społeczeństwa, położenie materialne, podwyżki cen	2,4	6,1	4,3
- przyszłość kraju, poprawa sytuacji w kraju - ogólnie, możliwość zmian	-	2,6	4,0
Problemy szkolne oraz związane z dalszą nauką w tym:	30,4 (1)	32,7 (3)	29,0 (3)
- problemy uczniów, traktowanie przez nauczycieli, oceny, nauczyciele, problemy szkoły	22,5	25,9	20,9
- matura, ukończenie szkoły, do której obecnie uczęszczają	3,9	3,3	4,4
- egzaminy wstępne na studia, dostanie się na studia, przyszłe studiowanie	1,2	1,9	2,8
- ogólnie: dalsza nauka, kształcenie się, zdobycie wiedzy	4,5	2,6	2,3
Wydarzenia kulturalne, sport, rozrywka, hobby w tym:	29,7 (2)	24,5 (4)	22,6 (4)
- moda, rozrywka, ciuchy, dyskoteki, prywatki, muzyka	19,5	11,3	13,0
- sport	6,0	6,7	6,3
- wydarzenia kulturalne, imprezy, filmy, sztuki itp.	7,5	7,0	4,8
Inne tematy w tym:	6,4 (7)	9,3 (7)	9,2 (5)
- wyjazdy za granicę	0,9	1,0	3,1
- problemy zachowań ludzkich - stosunki międzyludzkie, kwestie moralności, przestrzeganie norm, recepty na przyszłe godziwe życie, przyjaźń, koleżeństwo	4,5	2,5	2,5
Problemy młodzieży - ogólnie, patologia społeczna wśród młodzieży	11,5 (6)	11,0 (5)	9,0 (6)
Problemy osobiste, życia codziennego, domowe w tym:	12,5 (5)	9,7 (6)	7,9 (7)
- problemy życia codziennego, sprawy codzienne, sprawy domowe	7,8	5,9	4,8
- problemy osobiste, prywatne	5,1	4,0	3,3

a) W opracowaniu cytujemy pytania z ankiety "Młodzież '89".

Uwaga: W nawiasach podano rangę tematów rozmów i dyskusji w zależności od częstości jego wyboru. Każdy respondent mógł wymienić kilka tematów, dlatego suma odsetków podkategorii nie równa się odsetkom kategorii.

Najbliższe plany życiowe

Tabela 2

w procentach

Zamierzenia	Odpowiedzi na pytanie: Kończysz w bieżącym roku szkołę, przed tobą problem - co dalej? Jak sądzisz, co będziesz robił(a) po ukończeniu szkoły, do której uczęszczasz?		
	1983	1986	1989
	uczniów szkół średnich		
	(860 osób)	(614 osób)	(716 osób)
Studia na wybranym kierunku	36,5 (1)	45,0 (1)	40,2 (1)
Nauka w szkole poma-turalnej	15,8 (3)	13,1 (3)	18,4 (2)
Praca w zakładzie uspo-łecznionym	26,1 (2)	26,1 (2)	17,3 (3)
Służba wojskowa	-	4,8 (4)	5,9 (4)
Wyjazd za granicę:	-	1,6 (6)	4,2 (5)
- na dłuższy czas	-	-	2,9
- na stałe	-	-	1,3
Praca w zakładzie pry-watnym	2,0 (6)	1,0 (7)	2,8 (6)
Założenie własnego sklepu, warsztatu	4,0 (4)	0,8 (8)	1,1 (7)
Praca w gospodarstwie rolnym	2,5 (5)	2,7 (5)	1,1 (7)
	uczniowie szkół zawodowych		
	(428 osób)	(563 osoby)	(516 osób)
Nauka w technikum	48,8 (1)	48,8 (1)	40,5 (1)
Praca w zakładzie uspołecznionym	27,1 (2)	31,8 (2)	23,8 (2)
Praca w zakładzie pry-watnym	6,5 (3)	3,0 (5)	10,1 (3)
Wyjazd za granicę:	-	1,9 (6)	6,2 (4)
- na dłuższy czas	-	-	3,3
- na stałe	-	-	2,9
Służba wojskowa	-	5,1 (3)	5,0 (5)
Praca w gospodarstwie rolnym	2,1 (5)	4,2 (4)	3,5 (6)
Praca w firmie polo-nijnej	1,4 (6)	1,6 (7)	3,1 (7)
Założenie własnego sklepu, warsztatu	3,0 (4)	1,1 (8)	1,6 (8)
Uwaga: W nawiasach podano rangę zamierzenia w zależności od częstości jego wyboru.			

Tabela 3. Jak sobie wyobrażasz własne życie? Wyobraź siebie za 10-15 lat i napisz możliwie dokładnie, jak widzisz swoje przyszłe życie?

w procentach

A. Jaki wykonujesz zawód?	Wskazania według terminów badań	
	1987	1989
1	2	3
	uczniów (617 osób)	szkół średnich (716 osób)
Twórcy i specjaliści nietechniczni	12,0	18,7
Pracownicy umysłowi średniego szczebla	23,6	15,5
Technicy i mistrzowie	17,6	14,1
Robotnicy wykonujący pracę kwalifikowaną	5,1	5,2
Prywatni właściciele poza rolnictwem	4,0	4,2
Inżynierowie i inni specjaliści techniczni	8,5	3,1
Rolnicy indywidualni	3,5	2,2
Pracownicy handlu i usług	4,9	2,1
Pracownicy biurowi	3,4	1,5
Centralne kierownictwo i wyższe kadry	0,7	1,0
Robotnicy rolni	0,3	0,6
Robotnicy do prac pomocniczych	0,3	0,1
Brygadziści	0,7	0,0
Pracownicy do usług prostych	0,0	0,0
	uczniów szkół zawodowych (517 osób)	(516 osób)
Robotnicy wykonujący pracę kwalifikowaną	37,3	32,0
Pracownicy handlu i usług	27,5	14,3
Technicy i mistrzowie	9,9	9,3
Pracownicy umysłowi średniego szczebla	3,2	5,0
Rolnicy indywidualni	3,3	4,1
Prywatni właściciele poza rolnictwem	3,7	2,7
Pracownicy biurowi	1,8	2,3
Inżynierowie i inni specjaliści techniczni	3,0	1,4
Twórcy i specjaliści nietechniczni	1,6	0,8
Robotnicy do prac pomocniczych	0,6	0,2

1	2	3
Centralne kierownictwo i wyższe kadry	0,2	0,2
Robotnicy rolni	0,6	0,2
Brygadziści	0,8	0,0
Pracownicy do usług prostych	0,0	0,0
B. Czego się dorobiłeś(aś), jakie dobra posiadasz?	uczniów ogółem	
Samochód, samochód marki krajowej	60,9	39,2
Dom, domek jednorodzinny, willa	29,0	35,1
Mieszkanie	19,1	26,4
Męża, żony, dzieci, rodziny	7,9	13,5
Urządzenie domu, wyposażenie domu	13,0	10,1
Niczego	6,4	7,1
Prywatny interes, warsztat, agencja itp.	3,2	4,0
Działka, ogród	6,6	3,8
Pieniądzy	2,8	3,5
Środki utrzymania wystarczające na życie	-	2,4

Tabela 4

w procentach

Jakie są Twoje pragnienia życiowe, co chciał(a)byś przede wszystkim w życiu osiągnąć?	Respondenci według terminów badań	
	1987	1989
1	2	3
Szczęśliwe życie rodzinne	74,0 (1)	65,5 (1)
Mieszkanie	50,7 (2)	51,6 (2)
w tym:		
- mieszkanie ogólnie	25,4	22,9
- willa, dom o bardzo wysokim standardzie	25,3	29,0
Wykształcenie, rozwój zainteresowań	47,7 (4)	39,1 (3)
w tym:		
- zdobycie wykształcenia, kwalifikacji, skończenie szkoły, studiów	46,2	37,9
- rozwijanie zainteresowań, wiedzy, rozwój intelektualny	2,6	3,0
Dobra, ciekawa praca	49,1 (3)	38,5 (4)
w tym:		
- praca dobra, ciekawa, przynosząca satysfakcję	43,8	35,4
- praca sumienna, uczciwa, dobrze wykonywana	6,9	3,5
Posiadanie konkretnych dóbr materialnych (np. samochód, wideo, komputer, urządzenie mieszkania)	35,6 (5)	34,6 (5)
Wyjazd za granicę	30,0 (7)	34,0 (6)
Dobra sytuacja materialna	32,5 (6)	32,4 (7)
w tym:		
- dobra sytuacja materialna	22,2	20,7
- bogactwo, dobrobyt, życie w luksusie	10,8	12,3
Szczęście, zdrowie, spokojne życie	13,1 (8)	12,4 (8)
w tym:		
- szczęście, być szczęśliwym	6,1	5,1
- spokojne życie, bez trosk i kłopotów	4,9	4,6
- zdrowie, długie życie	3,1	3,4
Szacunek, poważanie	11,8 (9)	9,8 (9)
w tym:		
- szacunek, poważanie ludzi	6,0	5,2
- pozycja społeczna, prestiż	2,2	2,4
- żyć godnie, uczciwie	4,6	2,6

cd. tabeli 4

1	2	3
Kariera, sukces	10,5 (10)	6,9 (10)
w tym:		
- awans zawodowy, wysokie stanowisko	5,2	1,9
- sława, kariera, sukcesy	4,6	4,1
- do czegoś dojść, coś osiągnąć	1,0	1,1
Wartości społeczne, polityczne	7,5 (11)	6,1 (11)
w tym:		
- pokój na świecie	1,8	1,2
- wartości altruistyczne - pomoc innym, poświęcenie dla innych	1,7	2,4
- wolność, niezależność, prawa człowieka	1,5	1,4
- zmiana ustroju	1,1	0,4
- spokój w kraju	0,9	0,6
- wierność idei	0,5	0,6
Grono przyjaciół, przyjaźń	7,0 (12)	6,1 (12)
Życie barwne, ciekawe, pełne przygód	1,7 (13)	1,3 (13)
<p>Uwaga: Każdy respondent mógł wymienić kilka pragnień życiowych, dlatego suma odsetków podkategorii nie równa się odsetkom kategorii. W nawiasach podano rangę pragnień życiowych.</p>		

Tabela 5

w procentach

Czy spodziewasz się, że ktoś (coś) pomoże Ci zrealizować Twoje plany i dążenia życiowe?	Respondenci według terminów badań	
	1987	1989
Tak	64,4	57,8
Nie	30,1	37,4
Mam inne zdanie (jakie?)	4,5	3,6

Tabela 6

w procentach

Jeśli spodziewasz się, że ktoś (coś) pomoże Ci zrealizować Twoje plany i dążenia życiowe, to na czyją pomoc liczysz? ^{a)}	Respondenci według terminów badań	
	1987	1989
Rodziny, rodziców, teściów	71,4	65,5
Żony, męża, narzeczonej, narzeczonego	22,4	28,2
Przyjaciół, kolegów, koleżanek	19,1	15,2
Liczę na siebie	-	2,9
Bliskiej osoby, bliskich ludzi	-	2,9
Boga, sił nadprzyrodzonych	1,9	2,2

a) Na pytanie to odpowiadały w 1987 - 782 osoby, 1989 - 716 osób.

Oceny szans realizacji celów i dążeń życiowych
młodzieży oraz perspektyw w tym zakresie

Tabela 7

w procentach

Jak uważasz, czy młodzież w Polsce ma obecnie szanse realizacji swoich celów i dążeń życiowych?	Respondenci według terminów badań					
	1983	1985	1986	1987	1988	1989
Zdecydowanie tak	3,0	4,7	5,0	7,1	2,5	1,3
Raczej tak	27,6	34,2	47,8	53,3	29,6	26,6
Raczej nie	35,5	31,5	31,4	26,9	47,3	50,1
Zdecydowanie nie	10,7	14,2	6,8	6,7	16,5	15,7
Mam inne zdanie (jakie?)	22,8	14,8	8,5	3,1	3,4	5,7

Tabela 8

w procentach

Jak przewidujesz, czy w ciągu najbliższych 5 lat możliwości realizacji celów i dążeń życiowych młodzieży ulegną zmianie?	Respondenci według terminów badań				
	1985	1986	1987	1988	1989
Nastąpi wyraźna poprawa	2,0	3,5	4,0	1,2	3,1
Nastąpi pewna poprawa	20,7	25,5	28,3	19,1	27,9
Będzie mniej więcej tak samo	47,1	52,8	44,8	57,3	49,8
Nastąpi pewne pogorszenie	6,0	9,2	8,8	12,0	9,8
Nastąpi znaczne pogorszenie	3,0	2,4	3,8	5,3	3,6
Mam inne zdanie (jakie?)	20,9	6,0	3,7	3,7	4,6

Ocena czynników decydujących o osiągnięciu
zamierzonych celów życiowych

Tabela 9

w procentach

Jak sądzisz, co decyduje przede wszystkim o tym, że ludzie osiągną to, co chcą w życiu osiągnąć?	Odpowiedzi respondentów:					
	tak	nie	trudno powiedzieć	tak	nie	trudno powiedzieć
	1987			1989		
Zaradność, spryt życiowy	87,0 (1)	6,7	3,6	91,1 (1)	4,1	3,5
Znajomości, układy	74,7 (6)	13,1	9,6	85,7 (2)	7,6	5,5
Wiedza, fachowość	81,4 (3)	8,1	6,7	79,6 (3)	11,0	7,1
Inteligencja, zdolności	79,1 (4)	10,7	7,0	79,4 (4)	9,6	8,6
Umiejętność współżycia z ludźmi	78,3 (5)	12,0	7,9	78,6 (5)	12,4	7,0
Pracowitość	82,0 (2)	7,3	8,8	76,9 (6)	12,1	10,0
Pomoc rodziców	65,6 (9)	20,0	11,4	74,4 (7)	15,4	7,1
Ambicje	72,7 (7)	13,6	10,1	71,8 (8)	18,0	8,0
Pozycja społeczno-zawodowa rodziców	53,7 (12)	29,3	14,4	67,7 (9)	20,5	10,0
Szczęście, przypadek	58,3 (11)	19,0	19,8	65,2 (10)	17,1	15,8
Odwaga	65,2 (10)	19,6	13,0	64,9 (11)	20,0	12,9
Wykształcenie	69,0 (8)	18,6	9,4	59,3 (12)	28,7	9,9
Aktywność społeczna	46,8 (13)	34,5	15,6	37,1 (13)	44,6	14,9
Poglądy polityczne	38,8 (15)	40,4	18,5	35,2 (14)	42,1	20,5
Przynależność do PZPR	40,5 (14)	35,7	21,4	34,8 (15)	41,8	21,2
Pomoc państwa	29,4 (16)	44,1	23,2	20,7 (16)	58,3	17,8
Przynależność do "Solidarności"	-	-	-	13,9 (17)	54,5	28,7
Coś innego (co?)	6,2 (17)	-	-	7,7 (18)	-	-

Uwaga: W nawiasach podano rangę czynników decydujących o osiągnięciu zamierzonych celów życiowych.

Poczucie wpływu na bieg wydarzeń w skali kraju
i najbliższym otoczeniu

Tabela 10

	w procentach											
	Odpowiedzi respondentów:											
	1987		1988		1989		1988		1989			
	tak	nie	trudno powie- dzieć	tak	nie	trudno powie- dzieć	tak	nie	trudno powie- dzieć	tak	nie	trudno powie- dzieć
Czy, Twoim zdaniem, młodzi ludzie (uczniowie, studenci, pracownicy) w naszym kraju mają wpływ:												
- na życie swojej szkoły	52,5	38,1	8,3	38,6	54,2	6,3	55,0	37,3	6,8			
- na działalność organizacji młodzieżowych	67,4	22,2	8,7	51,4	37,7	10,0	67,0	24,3	7,7			
- na to, co się dzieje w kraju	21,5	61,2	16,5	19,3	67,9	12,2	22,2	62,5	14,7			

Deklaracje uczestnictwa w życiu społecznym
oraz w wyborach do Sejmu i Senatu

Tabela 11

w procentach

Czy Ty osobiście odczuwasz potrzebę jakiegoś angażowania się w sprawy społeczne?	Respondenci według terminów badań		
	1987	1988	1989
Tak	49,2	38,6	34,3
Nie	46,3	58,5	61,3
Mam inne zdanie (jakie?)	3,4	2,4	1,7

Tabela 12

w procentach

Czy zamierzasz wziąć udział w wyborach?	Respondenci według terminów badań		
	1985 (Sejm)	1988 (rady narodowe)	1989 (Sejm i Senat)
Na pewno wezmę w nich udział	20,3	14,3	19,1
Jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie wezmę w nich udział	30,8	37,4	37,0
Jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie nie wezmę udziału	13,9	17,6	15,5
Nie wezmę udziału	19,9	16,7	12,8
W dniu wyborów nie będę miał ukończonych 18 lat	13,8	13,5	14,6

Tabela 13

w procentach

Zbliżają się wybory do Sejmu PRL. Jakie Twoim zdaniem, będą one miały znaczenie dla kraju?	Respondenci według terminów badań	
	1985	1989
Będą miały duże znaczenie	33,0	33,3
Będą miały niewielkie znaczenie	36,6	40,0
Praktycznie nie będą miały żad- nego znaczenia	28,0	23,2
Dlaczego tak sądzisz? Uzasadnij swoje zdanie.		
<u>Argumenty uzasadniające brak znaczenia wyborów</u>		
Brak przekonania, że wybory coś zmienią, dotychczasowe wybory nic nie zmieniły i te nic nie dadzą	26,1	16,1
Wybory są fikcją, wszystko jest z góry zaplanowane	12,6	5,4
Niewiara, że Sejm coś może zmienić	-	3,3
Przekonanie, że w skład Sejmu wejdą ci sami ludzie lub inni, którzy popełnili błędy, nie sprawdzili się gdzie indziej	2,4	2,3
<u>Argumenty uzasadniające duże znaczenie wyborów</u>		
Przekonanie o demokratycznym charakterze wyborów	3,3	4,8
W kraju będzie nowa sytuacja, powstanie nowy system	-	4,1
Wiara w to, że Sejm coś zmieni, wiara w nowych posłów	20,4	3,9
Pojawi się w Sejmie opo- zycja, będzie konkurencja	-	3,1
Sejm się zmieni, będzie nowy skład Sejmu	-	2,4

2. Poglądy polityczne młodzieży

Oceny aktualnej sytuacji politycznej i gospodarczej kraju oraz ich perspektyw

Oceny młodzieży dotyczące tych kwestii zestawiono z ocenami ludności dorosłej¹.

Tabela 14

w procentach

Jak ogólnie oceniasz obecną sytuację poli- tyczną, gospodarczą w Polsce?	Ocena sytuacji politycznej			
	1988		1989	
	młodzież	dorośli	młodzież	dorośli
Bardzo dobra	0,0	0,1	0,6	0,2
Dobra	2,7	3,3	1,5	4,6
Raczej dobra	9,7	10,4	8,0	19,2
Ani dobra, ani zła	34,4	42,0	38,9	44,3
Raczej zła	21,1	20,3	24,2	16,3
Zła	12,8	11,3	10,7	6,5
Bardzo zła	7,9	5,6	8,4	3,0
Trudno powiedzieć	11,1	6,9	6,1	5,8
	Ocena sytuacji gospodarczej			
Bardzo dobra	0,0	0,1	0,3	0,0
Dobra	1,5	0,9	0,2	0,3
Raczej dobra	5,3	1,5	3,2	0,7
Ani dobra, ani zła	21,4	12,9	17,9	9,8
Raczej zła	25,2	28,5	28,5	31,1
Zła	25,3	30,2	23,2	30,3
Bardzo zła	16,6	24,8	22,4	26,7
Trudno powiedzieć	4,4	0,9	3,1	1,1

¹ Badania przeprowadzono na reprezentatywnych próbach uciążłowych dorosłej ludności Polski; w maju '88 na 1489-osobowej, w maju '89 - 1495-osobowej.

Tabela 15

w procentach

Czy w ciągu najbliższych dwóch lat, Twoim zdaniem, sytuacja polityczna, gospodarcza kraju poprawi się, pogorszy czy też nie ulegnie zmianie?	Ocena perspektyw sytuacji politycznej			
	1988		1989	
	młodzież	dorośli	młodzież	dorośli
Poprawi się	18,6	16,5	29,6	46,0
Pozostanie bez zmian	37,9	52,9	31,6	28,2
Pogorszy się	19,8	16,1	16,8	11,7
Trudno powiedzieć	23,2	14,4	21,8	14,0
	Ocena perspektyw sytuacji gospodarczej			
Poprawi się	22,1	17,7	23,9	28,5
Pozostanie bez zmian	27,9	28,7	25,7	30,5
Pogorszy się	32,2	40,1	27,5	31,3
Trudno powiedzieć	17,1	13,6	22,5	9,0

Tabela 17

w procentach

Czy, Twoim zdaniem, można powiedzieć, że w naszym kraju w tej chwili:	Odpowiedzi respondentów:														
	tak	nie	trudno powiedzieć	tak	nie	trudno powiedzieć	tak	nie	trudno powiedzieć	tak	nie	trudno powiedzieć	tak	nie	trudno powiedzieć
	1983			1985			1986			1988			1989		
Ogarnicja się swobody działania przeciwników ustroju	66,0	17,2	14,9	60,2	24,9	12,2	63,6	17,7	15,6	65,5	18,0	14,8	55,5	18,7	24,2
Istnieje tolerancja światopoglądowa	29,8	49,2	18,7	44,2	35,6	16,7	56,7	29,7	11,3	57,9	28,7	11,7	53,9	25,6	19,0
Są gwarantowane i przestrzegane swobody obywatelskie	50,0	41,5	6,8	54,2	35,7	7,8	55,6	35,0	6,9	55,7	34,3	8,2	49,6	35,2	13,6
Istnieje silna opozycja polityczna	37,1	33,3	27,4	33,3	42,1	19,9	33,4	37,0	25,7	30,8	38,0	28,6	45,6	25,1	26,8
Istnieje wiele form samorządności obywateli	40,7	39,1	17,3	48,1	35,4	13,8	52,5	29,2	15,5	50,5	31,5	16,0	42,2	30,5	25,2
Demokratycznie sprawuje się władzę	40,1	39,9	18,2	44,1	34,7	18,9	40,8	35,4	21,3	41,5	36,5	20,5	25,4	44,7	27,8
Wszyscy mają równe szanse życiowe niezależnie od pochodzenia społecznego	44,4	49,2	5,2	46,8	44,0	6,9	38,1	56,7	2,8	36,9	59,0	3,4	24,1	67,9	6,8
Ogół obywateli ma wpływ na rządzenie państwem	27,2	62,6	7,9	33,4	55,8	8,0	26,7	60,8	9,1	25,9	62,7	9,5	23,5	60,2	14,6
Nie ma większych różnic w poglądach politycznych obywateli	24,7	58,5	15,6	26,2	55,1	14,7	29,5	52,0	15,0	34,2	46,7	17,5	23,3	48,2	25,6
Wszyscy mają równe szanse życiowe niezależnie od światopoglądu i przynależności partyjnej	33,9	54,8	9,6	36,2	53,6	7,8	30,4	60,8	6,9	25,5	66,8	7,0	22,8	62,5	13,4
Wszyscy mają równe szanse życiowe niezależnie od sytuacji materialnej	31,5	58,7	8,1	35,5	54,0	7,8	26,1	67,1	3,7	20,3	73,2	5,7	13,3	75,6	10,1
Gwarantuje się wszystkim obywatelom przyzwoity standard życia	41,2	47,8	10,1	46,1	44,9	6,9	32,8	56,1	8,5	22,7	66,1	10,4	12,4	72,6	14,0

Opinie o socjalizmie i ocena dorobku ustroju socjalistycznego

Tabela 18

w procentach

Jakie cechy, według Ciebie, powinien posiadać dobry ustrój społeczny? Wymień pięć, Twoim zdaniem, najistotniejszych cech.	Respondenci według terminów badań	
	1985	1989
Zapewnia obywatelom życie na przyzwoitym poziomie w tym:	22,5 (4)	34,1 (1)
- gwarantujący przyzwoity poziom życia obywateli	19,0	23,1
- gwarantujący zatrudnienie	6,5	9,0
- zapewniający realizację interesów, potrzeb obywateli i społeczeństwa	-	7,3
- gwarantujący ludziom mieszkanie	-	3,4
Praworzędność, wolności obywatelskie w tym:	36,5 (2)	27,8 (2)
- gwarantujący swobody i wolności obywatelskie	32,5	21,8
- nie ograniczający jednostki	1,5	3,6
- praworzędny	-	3,3
- rządzący się prawami, przestrzegający konstytucji	7,5	3,1
Efektywna gospodarka, konkurencja gospodarcza w tym:	15,9 (6)	27,6 (3)
- wynagradzanie według pracy i kwalifikacji	5,0	13,2
- właściwe gospodarowanie, efektywna gospodarka, zadowalający stan gospodarki	9,5	11,1
- zezwalający na rozwój prywatnej własności	-	3,9
- wolnokonkurencyjny model gospodarki (jak w systemie kapitalistycznym)	1,5	3,8
Demokracja, wpływ obywateli na rządzenie państwem w tym:	38,8 (1)	22,0 (4)
- zapewniający wpływ obywateli na rządzenie krajem	33,5	17,4
- system wielu konkurencyjnych partii	3,5	3,8
Równość, egalitaryzm w tym:	30,8 (3)	21,5 (5)
- egalitaryzm (równość, równouprawnienie)	29,5	19,6
- brak podziałów społecznych	4,5	3,1
Sprawiedliwość społeczna	18,0 (5)	17,8 (6)
Zapewniający dostęp do oświaty, kultury, rozwój jednostki w tym:	-	11,4 (7)
- dostęp do oświaty, kultury, wykształcenia	-	4,8
- umożliwiający rozwój jednostki, samorealizację	-	4,4
Dobry system rządzenia w tym:	13,6 (7)	9,1 (8)
- kompetentny rząd, właściwi ludzie u władzy	4,0	4,4
Wysoka pozycja międzynarodowa w tym:	10,5 (8)	7,1 (9)
- suwerenny, niezależny od wpływów zewnętrznych rząd	5,0	4,1
- dobre stosunki z innymi państwami	4,5	3,2
Inne: w tym:	8,2 (9)	6,5 (10)
- dobry, rzetelny	3,0	3,4
- zapewniający świadczenia socjalne	5,0 (10)	5,2 (11)

Uwaga: W nawiasach podano rangę cech, jakie powinien posiadać dobry ustrój społeczny. Każdy respondent mógł wymienić kilka cech, dlatego suma odsetków podkategorii nie równa się odsetkom kategorii.

Tabela 19

w procentach

Polska jest krajem socjalistycznym. Co dla Ciebie oznacza socjalizm, jak Ty rozumiesz to pojęcie?	Respondenci według terminów badań	
	1987	1989
<u>Socjalizm pojmowany jako system idei, zasad, wartości:</u>		
Równość, brak podziałów	16,7	13,0
Dominacja społecznej własności środków produkcji	17,1	10,0
Demokracja	13,1	5,2
Sprawiedliwość społeczna - wyrażenia ogólne	3,6	4,3
Zapewnienie wszystkim pracy, sprawiedliwy podział pracy	3,7	3,1
Likwidacja ubóstwa, poprawa położenia materialnego społeczeństwa	2,6	2,8
Decydujący głos w kraju należy do przedstawicieli ludzi pracy-robotników i chłopów	4,3	2,3
Zapewnienie wszystkim bezpłatnego dostępu do wiedzy, kształcenia, oświaty	4,8	2,1
<u>Socjalizm pojmowany jako system realnie istniejący w Polsce:</u>		
Ustrój o dobrych zasadach, ale ich realizacja jest niewłaściwa	6,9	8,5
Wyrażenia negatywne - zło, zły ustrój itp.	1,2	6,0
Utopia, ustrój nierealny, organizacja państwa, której zasady są niemożliwe do wprowadzenia w życie	4,8	5,5
Zacofanie gospodarcze, brak efektywności gospodarczej	2,0	5,4
Niski standard życia społeczeństwa	2,1	4,3

Tabela 20

	w procentach					
	Odpowiedzi respondentów:					
	1988		1989		1989	
	tak	nie	trudno powie- dzieć	tak	nie	trudno powie- dzieć
Ludzie mają różne opinie na temat socjalizmu. W jakim stopniu zgadzasz się lub nie z poniższymi twierdzeniami?						
W Polsce powinny istnieć legalne partie opozycyjne dążące do zmiany ustroju	56,2	25,1	18,0	69,3	11,7	17,1
Socjalistyczna gospodarka jest mało wydajna i powoduje niedostatek	58,9	31,4	9,1	67,4	18,1	12,7
W Polsce zmieniłby się obecnie ustrój, gdybyśmy mieli innych sąsiadów	60,6	21,7	16,5	61,0	16,3	20,8
Istnienie legalnej opozycji w socjalistycznej Polsce jest możliwe	-	-	-	53,5	18,4	26,6
Socjalizm jest idea, której nie da się zrealizować w praktyce	48,6	31,8	18,7	51,7	23,7	22,2
Gdyby w Polsce w pełni realizowano zasady socjalizmu, to uniknęlibyśmy kryzysów	59,6	22,1	17,4	49,8	25,3	23,2
Gdyby w Polsce był kapitalizm, to byłibyśmy krajem wysoko rozwiniętym	46,1	18,1	34,5	49,5	11,5	37,1
Socjalizm lepiej zapewnia ludziom pracę i pewność jutra niż kapitalizm	-	-	-	49,2	26,0	23,6
Najważniejsze problemy naszego kraju biorą się stąd, że mamy w Polsce socjalizm	32,2	43,6	23,5	37,6	30,3	30,4
W kapitalizmie jest więcej niesprawiedliwości i wyzysku niż w socjalizmie	-	-	-	31,7	30,8	36,6
Socjalizm jest pod wieloma względami bardziej postępowy niż kapitalizm	37,1	46,4	15,8	22,0	54,8	21,1
Socjalizm to system, który w przyszłości rozwiąże problemy ludzkości	23,3	55,1	20,9	13,1	59,9	24,9

Tabela 21

w procentach

Czy uważasz, że ustrój socjalistyczny przyniósł ludziom w Polsce?	Respondenci według terminów badań					
	1983	1985	1986	1987	1988	1989
Więcej korzyści niż strat	27,4	36,2	37,5	32,2	20,7	5,9
Tyle samo korzyści co strat	26,1	28,1	35,5	37,7	40,6	33,8
Więcej strat niż korzyści	30,0	20,9	21,7	23,2	34,3	55,0

Uwaga: Pominięto odpowiedzi - "trudno powiedzieć" i "mam inne zdanie".

Tabela 22

w procentach

Czy po dotychczasowych doświadczeniach warto, według Ciebie, dalej budować socjalizm w naszym kraju?	Respondenci według terminów badań			
	1986	1987	1988	1989
Tak	59,3	58,0	43,3	28,8
Nie	24,8	29,8	45,5	60,4
Mam inne zdanie (jakie?)	15,2	11,1	9,1	8,8

Opinie na temat przynależności Polski
do Układu Warszawskiego

Tabela 23

w procentach

Gdyby odbywało się powszechne głosowanie nad dalszą przynależnością Polski do Układu Warszawskiego, to głosował(a)byś za:	Respondenci według terminów badań	
	1988	1989
- pozostaniem w Układzie Warszawskim	60,4	55,2
- wystąpieniem z Układu Warszawskiego	36,5	40,3
Jeśli głosował(a)byś za wystąpieniem z Układu Warszawskiego, to czy w takim wypadku Polska powinna ^{a)}		
- pozostać neutralna	71,4	68,3
- związać się militarnie z blokiem państw zachodnich	23,8	29,3

a) Na pytanie to odpowiedziało w 1988 r. - 521 osób, w 1989 - 499 osób.

Zainteresowanie polityką, uznawane przez
młodzież źródła informacji

Tabela 24

w procentach

Jak określił(a)byś swoje zainteresowanie polityką? Uważam, że moje zainteresowanie polityką jest:	Respondenci według terminów badań				
	1985	1986	1987	1988	1989
- bardzo duże - uważnie (szczegółowo) śledzę prawie wszystko, co dzieje się w polityce	1,9	3,0	2,0	2,3	2,3
- duże - dość uważnie śledzę to, co dzieje się w polityce	12,6	10,4	10,7	13,4	8,5
- średnie - śledzę jedynie główne wydarzenia	62,3	52,7	53,6	55,6	44,3
- nikłe, niewielkie - często umykają mojej uwadze nawet ważne wydarzenia	12,9	16,5	19,4	17,2	21,0
- żadne, praktycznie mnie to nie interesuje	6,7	15,5	12,4	8,2	17,2
- określił(a)bym to inaczej (jak?)	3,4	0,5	0,6	1,5	0,3
- trudno powiedzieć	-	0,3	0,3	1,5	6,1

Tabela 25

w procentach

Skąd czerpiesz informacje o aktualnych wydarzeniach politycznych?	Respondenci według terminów badań	
	1988	1989
Z telewizji	89,7 (1)	92,0 (1)
Z radia	81,4 (2)	78,5 (2)
Z gazet, prasy	77,7 (3)	77,0 (3)
Z tego, co się samemu widzi	43,7 (4)	44,8 (4)
Od rodziny	30,7 (6)	36,2 (5)
Od kolegów, koleżanek ze szkoły	28,3 (8)	33,9 (6)
Z rozmów z ludźmi, którzy znają się na polityce, interesują się polityką	29,6 (7)	28,7 (7)
Z tego, co mówią ludzie	25,2 (9)	27,7 (8)
Z konferencji rzecznika rządu	33,7 (5)	26,3 (9)
Z polskojęzycznych zachodnich radiostacji	19,6 (10)	12,6 (10)
Z radiostacji zagranicznych	15,4 (11)	8,0 (11)

Uwaga: W tabeli 25 i 26 w nawiasach podano rangę poszczególnych źródeł informacji.

Tabela 26

w procentach

Gdybyś chciał(a) dowiedzieć się prawdy o jakimś wydarzeniu politycznym w kraju, to do kogo zwrócił(a)byś się z prośbą o informację lub z jakich źródeł skorzystał(a)byś?	Respondenci według terminów badań			
	1985 ^{a)}	1986	1988	1989
Sięgną(ęła)bym do codziennej prasy, tygodników, Polskiego Radia, telewizji, książek	21,4 (3)	43,1 (1)	49,1 (1)	55,0 (1)
Do rodziców	32,9 (1)	20,6 (3)	23,1 (3)	31,6 (2)
Skorzystał(a)bym z radia zagranicznego	-	-	-	22,8 (3)
Skorzystał(a)bym z opozycyjnych wydawnictw i prasy opozycyjnej ^{b)}	13,9 (7)	21,2 (2)	31,4 (2)	16,9 (4)
Do nauczyciela	16,9 (4)	11,8 (5)	12,8 (5)	14,6 (5)
Do kolegów, koleżanek	22,1 (2)	8,0 (9)	8,9 (8)	13,2 (6)
Do działaczy opozycji ^{c)}	-	8,9 (8)	17,3 (4)	12,8 (7)
Do księdza, duchownego	16,1 (5)	10,3 (7)	11,4 (6)	8,3 (8)
Do działaczy organizacji młodzieżowych (ZHP, ZSMP, ZMW)	15,8 (6)	12,4 (4)	8,1 (9)	7,6 (9)
Zwrócił(a)bym się do kogoś innego (do kogo?)	3,5 (8)	11,7 (6)	10,1 (7)	6,1 (10)

Uwaga:a) W roku 1985 pytaliśmy następująco: "Gdybyś miał(a) jakieś wątpliwości w wyjaśnieniu jakichś spraw z życia społeczno-politycznego, to z którego z niżej wymienionych sposobów najchętniej skorzystał(a)byś?; b) Do 1988 roku pytano o nielegalne wydawnictwa; c) Do 1988 roku pytano o działaczy podziemia politycznego.

3. Opinie o emigracji Polaków

Tabela 27

w procentach

Ostatnio dużo dyskutuje się o emigracji Polaków na Zachód. Jakie jest Twoje zdanie na ten temat? Czy zgadzasz się z następującymi opiniami, czy nie?	Odpowiedzi respondentów:					
	zgadzam się	nie zgadzam się	trudno powiedzieć	zgadzam się	nie zgadzam się	trudno powiedzieć
	1988			1989		
Wiele osób nigdy by nie wyjechało, gdyby mogły czegoś dorobić się w kraju	-	-	-	88,7	5,4	5,3
Każdy ma prawo wybrać miejsce i kraj, w którym chce mieszkać	69,7	16,1	13,0	78,5	11,0	9,3
Ci, co wyjeżdżają, często muszą zrezygnować z własnego zawodu i pozycji społecznej	-	-	-	68,2	11,9	18,6
Źle robia ci, którzy emigrują, bo w Polsce potrzebne są ich kwalifikacje, przedsiębiorczość	56,5	20,4	21,7	54,5	19,9	24,5
Ci, co wyjeżdżają za granicę, myślą tylko o pieniądzach	-	-	-	53,9	25,6	19,4
Życie w Polsce jest bardzo trudne, a za granicą można zapewnić sobie i rodzinie przyzwoite życie	47,0	18,7	33,0	52,5	16,2	30,0
Emigracja z Polski z powodów politycznych jest uzasadniona	44,8	15,0	39,2	41,3	16,5	39,9
Żyjąc na emigracji można zrobić dużo dobrego dla kraju	-	-	-	41,3	21,3	35,4
Ci, którzy wyjechali, dopiero za granicą mogą rozwijać swoje umiejętności zawodowe, mogą pokazać, co potrafią	34,2	32,2	32,7	34,5	29,8	34,6
Źle robia ci, którzy opuszczają ojczyznę, nawet jeżeli się w niej ciężko żyje	38,0	38,5	22,4	30,5	34,3	34,4
Ludzie wyjeżdżający na stałe powinni zwrócić koszty wykształcenia	34,4	47,2	17,3	28,3	50,2	20,1
Ci, którzy wyjeżdżają z Polski na stałe, przynoszą jej wstyd	32,6	43,5	22,4	20,1	49,2	29,0
Ludzie, którzy wybrali emigrację, na ogół za granicą żyją w biedzie	10,8	56,4	31,3	8,6	56,0	33,8

Tabela 28

w procentach

Gdybyś miał(a) możliwość wyjazdu za granicę, to czy wyjechał(a)byś z Polski?	Respondenci według terminów badań			
	1983	1986	1988	1989
Tak, nawet na stałe	8,7	8,0	14,4	15,1
Tak, ale na krótko - zarobić i wrócić	48,1	51,0	54,3	62,2
Tak, ale tylko w celach turystycznych	36,0	31,9	22,8	16,3
Nie chciał(a)bym w ogóle z Polski wyjechać	4,0	3,4	3,0	2,8
Mam inne zdanie (jakie?)	3,2	3,6	3,9	1,9

4. Zagrożenia cywilizacyjne

Tabela 29

w procentach

Rozwój cywilizacji niesie ze sobą wiele negatywnych zjawisk, zagrożeń. Które z niżej wymienionych zjawisk uznał(a)byś za najbardziej groźne dla ludzkości?	Respondenci według terminów badań		
	1987	1988	1989
AIDS	62,4 (2)	67,6 (2)	73,7 (1)
Zatruwanie środowiska naturalnego	41,7 (3)	59,5 (3)	65,7 (2)
Wyścig zbrojeń	69,4 (1)	72,1 (1)	65,2 (3)
Narkomania	34,3 (4)	50,9 (4)	64,7 (4)
Alkoholizm	24,9 (7)	48,7 (5)	54,9 (5)
Katastrofy, awarie elektrowni atomowych	27,5 (6)	41,6 (8)	47,4 (6)
Przerywanie ciąży	18,8 (10)	42,4 (7)	44,3 (7)
Znieczulica - brak wrażliwości na sprawy innych ludzi	28,5 (5)	43,2 (6)	44,1 (8)
Przestępczość	19,9 (9)	33,0 (11)	42,3 (9)
Choroby nowotworowe (rak)	18,2 (11)	35,8 (9)	39,8 (10)
Terroryzm	21,0 (8)	34,1 (10)	39,2 (11)
Bezrobocie	-	-	27,9 (12)
Zagrożenie trwałości rodziny - wzrost liczby rozwodów	7,9 (12)	19,7 (12)	19,0 (13)
Katastrofy komunikacyjne	3,8 (13)	9,8 (13)	12,3 (14)
Coś innego (co?)	1,8 (14)	6,4 (14)	3,1 (15)

Uwaga: W nawiasach podano rangę poszczególnych zagrożeń cywilizacyjnych.

5. Religijność

Tabela 30

w procentach

Jak określił(a)byś swój stosunek do wierzeń i praktyk religijnych?	Respondenci według terminów badań					
	1983	1985	1986	1987	1988	1989
Jestem wierzący(a) i praktykujący(a) regularnie	} 81,8	-	66,2	66,1	62,8	62,8
Jestem wierzący(a) i praktykujący(a) nieregularnie		-	22,9	21,9	27,2	24,4
Jestem wierzący(a), ale niepraktykujący(a)	13,7	-	6,1	6,4	6,4	8,0
Jestem niewierzący(a), ale chodzę do kościoła	-	-	1,0	1,1	1,0	1,2
Jestem niewierzący(a) i niepraktykujący(a)	3,3	-	2,4	2,7	1,6	2,9

Tabela 31

w procentach

Kiedy ostatnio byłeś(aś) w kościele na niedzielnej mszy świętej?	Respondenci według terminów badań	
	1988	1989
W ostatnią niedzielę	75,8	72,2
W ciągu ostatniego miesiąca	13,6	12,8
Ponad miesiąc temu	3,6	3,6
Nie pamiętam kiedy	4,3	6,9
Nie chodzę do kościoła	2,3	3,7

Tabela 32

w procentach

Stosunek młodzieży do podstawowych kanonów wiary	Odpowiedzi respondentów:					
	tak	nie	trudno powie- dzieć	tak	nie	trudno powie- dzieć
	1988			1989		
Czy wierzysz, że:						
- Bóg stworzył niebo i ziemię	86,1	4,6	8,3	85,6	4,5	9,0
- Chrystus jest Synem Bożym	92,0	2,5	4,7	90,9	2,8	5,6
- istnieje Duch Święty	87,8	2,6	8,3	87,9	3,5	7,7
- Bóg istnieje w trzech osobach	85,7	4,2	8,4	85,1	4,6	9,0
- istnieje życie pozagrobowe	71,4	8,3	19,0	71,9	7,7	19,2
- po śmierci Twoja dusza może tra- fić do nieba lub piekła	68,2	8,8	21,3	68,2	6,9	23,7
- Kościół jest poś- rednikiem między człowiekiem a Bogiem	78,5	6,6	13,6	77,2	8,2	13,1
- katolicyzm jest jedyną prawdziwą wiarą	54,8	15,6	27,8	58,1	13,5	26,6

ANEKS

Wszystkie badania przeprowadzono metodą audytoryjną na ogólnopolskich reprezentatywnych próbach uczniów ostatnich klas w wylosowanych szkołach średnich i zasadniczych zawodowych.

Terminy badania i liczebność próby(N): listopad-grudzień 1983, N=1288; kwiecień 1985, N=1132; 21-25 kwietnia 1986, N=1190; kwiecień 1987, N=1136; 25-29 kwietnia 1988, N=1292; 25 kwietnia - 4 maja 1989, N=1239.

	w procentach					
Cechy społeczno-demograficzne badanych	1983	1985	1986	1987	1988	1989
<u>Płeć</u>						
Mężczyźni	53,7	52,2	49,8	47,0	52,2	44,4
Kobiety	45,7	44,8	40,9	50,4	42,9	54,8
<u>Typ szkoły</u>						
Liceum ogólnokształcące	15,8	16,1	17,2	18,2	17,8	19,2
Technikum	30,8	27,7	27,0	19,4	20,0	24,0
Liceum zawodowe	19,6	18,8	7,4	16,7	18,6	14,6
Zasadnicza szkoła zawodowa	33,2	37,0	47,3	45,5	43,2	41,6
<u>Miejsce zamieszkania</u>						
Wieś	47,9	44,2	42,6	47,4	44,2	42,9
Miasto:						
- do 20 tys.	15,0	14,9	18,7	13,6	17,0	18,3
- 21-100 tys.	17,2	19,3	19,7	20,6	19,1	19,7
powyżej 100 tys. mieszkańców	18,6	20,9	18,1	17,7	18,6	17,5
<u>Sytuacja materialna rodziny</u>						
Bardzo dobra	2,5	3,2	3,8	4,2	3,1	3,2
Całkiem niezła	22,2	25,5	29,2	28,8	30,9	28,6
Znośna, średnia	53,4	49,8	51,4	51,2	53,4	54,1
Nie najlepsza	18,2	15,7	13,6	12,5	10,3	11,7
Zła, ciężka	3,3	3,5	1,2	2,6	1,9	1,6
<u>Wykształcenie rodziców:</u>						
Matka:						
- podstawowe	46,3	41,8	41,2	39,8	33,4	30,9
- zawodowe	16,5	19,5	22,1	22,5	24,1	25,2
- średnie	28,4	27,3	25,7	26,8	29,6	31,6
- wyższe	8,0	10,2	9,7	9,9	10,9	11,1
Ojciec:						
- podstawowe	36,8	31,8	31,7	30,5	29,7	23,5
- zawodowe	28,3	29,2	30,7	32,5	35,1	36,5
- średnie	22,1	23,8	23,6	23,4	21,2	25,1
- wyższe	11,2	13,3	11,7	11,8	12,0	12,8
<u>Przynależność rodziców do PZPR^{a)}</u>	12,3	14,7	15,8	-	19,0	15,7
<u>Przynależność do organizacji młodzieżowych:</u>						
ZSMP	15,9	16,4	21,3	17,0	9,5 ^{b)}	18,4
ZHP	17,6	15,8	15,6	18,0	11,8 ^{c)}	13,8
ZMW	12,0	12,5	14,9	12,9	8,0 ^{d)}	10,1
Samorząd szkolny	16,3	14,5	16,1	10,4	4,6 ^{e)}	10,9
<u>Przynależność do organizacji katolickich</u>	-	-	-	22,7	13,9	12,3
<u>Udział w ruchu oazowym lub w innych formach spotkań młodzieży organizowanych przez Kościół</u>	-	-	-	41,6	34,8	37,6

a) W latach 1983-1986 pytano o przynależność ojca; b) tylko członkowie ZSMP; c) tylko członkowie ZHP; d) tylko członkowie ZMW; e) tylko członkowie samorządu szkolnego.